

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад був здійснений за підтримки Фонду прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не зобов'язує Суд. Для отримання додаткової інформації ознайомтеся з повідомленням про авторські права в кінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Інформаційний бюлетень про практику Суду № 143

Липень 2011

Аль-Джедда проти Сполученого Королівства - 27021/08 ***(Al-Jedda v. the United Kingdom)***

Рішення 7.7.2011 [GC]

Стаття 5

Стаття 5-1

Законний арешт або затримання

Тривале превентивне ув'язнення громадянина Іраку британськими збройними силами в Іраку на підставі резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй: *порушення*

Стаття 1

Юрисдикція держав

Територіальна юрисдикція щодо затримання громадянина Іраку британськими збройними силами в Іраку

Факти – У березні 2003 року очолювана Сполученими Штатами Америки коаліція, у тому числі британські збройні сили, вторглися в Ірак. Основні бойові дії в Іраку були оголошені завершеними у травні 2003 року. Починаючи з цієї дати, Сполучене Королівство набуло статусу окупаційної влади згідно з відповідними положеннями правил, які додаються до Гаазької конвенції 1907 року, і Четвертої Женевської конвенції 1949 року. Була створена Місія Організації Об'єднаних Націй по наданню сприяння Іраку (МООНСІ). У своїй резолюціях 1511 (2003) та 1546 (2004) Рада Безпеки ООН визначила роль МООНСІ, підтвердила свій дозвіл на створення багатонаціональних сил під єдиним командуванням і вирішила «що багатонаціональні сили повинні мати повноваження вживати всіх необхідних заходів для сприяння підтримки безпеки і стабільності в Іраку».

Заявник є громадянином Іраку. У жовтні 2004 року він був заарештований за підозрою у причетності до тероризму і в подальшому утримувався понад три роки в слідчому ізоляторі, який контролювався британськими військами, в Басрі (Ірак). Його інтернування було визнано необхідним з міркувань безпеки Іраку. Відомості, які обґрунтовували звинувачення, не було йому повідомлені, і не було порушено кримінальної справи проти нього. Його ув'язнення піддавалося періодичним перевіркам з боку командира багатонаціональної дивізії. У червні 2005 року заявник порушив судово-наглядове провадження у Сполученому Королівстві, оскаржуючи законність свого тривалого ув'язнення і відмову Уряду повернути його до Сполученого Королівства. В результаті справа була розглянута Палатою лордів 17 грудня 2007. Незважаючи на визнання зв'язку дій британських військ в Іраку зі Сполученим Королівством, а не з Організацією Об'єднаних Націй, так як Сполучене Королівство несло відповідальність за інтернування заявника згідно з міжнародним правом, Палата лордів в подальшому встановила, що резолюція 1546 ефективно зобов'язувала/уповноважувала британські війська, які діяли в складі багатонаціональних сил, використовувати інтернування «при необхідності з міркувань безпеки Іраку», і що зобов'язання, передбачені резолюціями Ради Безпеки, мали верховенство над усіма іншими міжнародними зобов'язаннями, навіть тими, що впливали з Європейської конвенції.

Право – Пункт 1 статті 5: Уряд стверджував, що інтернування приписувалося Організації Об'єднаних Націй, а не Сполученому Королівстві, і що заявник не підпадав, таким чином, під юрисдикцію Сполученого Королівства відповідно до статті 1 Конвенції. З іншого боку, інтернування проводилося на підставі резолюції 1546, яка поклала зобов'язання на Сполучене Королівство затримати заявника, яке, згідно зі статтею 103 Статуту Організації Об'єднаних Націй, переважувало зобов'язання за Конвенцією.

(а) *Юрисдикція* – Резолюції Ради Безпеки повинні тлумачитися у світлі не лише використаної мови, але і контексту, в якому вони були ухвалені*. На час вторгнення в березні 2003 року не було прийнято резолюції, яка б передбачала розподіл ролей в Іраку на випадок заміни існуючого режиму. У листі до президента Ради Безпеки від 8 травня 2003 року постійні представники Сполучених Штатів і Сполученого Королівства пояснили, що після заміни колишнього режиму, вони створили Тимчасову коаліційну адміністрацію для тимчасового здійснення повноважень уряду, в тому числі щодо забезпечення безпеки Іраку. Вони визнали, що Організація Об'єднаних Націй повинна була відігравати важливу роль у наданні гуманітарної допомоги, підтримки відновлення Іраку і допомоги у формуванні іракського тимчасового уряду.

Перша резолюція РБ ООН після вторгнення – Резолюція 1483, прийнята 22 травня 2003 року – не визначала роль Організації Об'єднаних Націй у забезпеченні безпеки. Хоча резолюція 1511, прийнята 16 жовтня 2003 року, уповноважувала «багатонаціональні сили під єдиним командуванням вживати всіх необхідних заходів для сприяння підтримки безпеки і стабільності в Іраку», Суд не вважав, що це означало, що дії солдатів Міжнародних коаліційних сил слід було розглядати як дії Організації Об'єднаних Націй або, що їх дії втратили зв'язок з державами, які надавали війська. Зокрема, Організація Об'єднаних Націй не приймала на себе контроль жодного ступеня ані за Міжнародними коаліційними силами, ані за виконавчими функціями Тимчасової коаліційної адміністрації. У резолюції 1546, яка була ухвалена 8 червня 2004 року, приблизно чотири місяці до моменту затримання заявника, Рада Безпеки знову підтвердила повноваження Міжнародних коаліційних сил, при цьому не було зазначено, що вона мала намір взяти на себе більший ступінь контролю або управління силами, ніж вона реалізовувала до того.

Крім того, факт, що Генеральний секретар ООН і МООНСІ неодноразово протестували проти обсягів, в яких використовувалося інтернування у цілях безпеки Міжнародними коаліційними силами, суперечив уявленню, що ув'язнення заявника приписувалося Організації Об'єднаних Націй. В цілому, Рада Безпеки не мала ані ефективного контролю, ані найвищого авторитету та контролю над діями і бездіяльністю військ Міжнародних коаліційних сил. Таким чином, Організації Об'єднаних Націй не підлягала відповідальності за ув'язнення заявника.

Інтернування здійснювалися в слідчому ізоляторі, який перебував під повним контролем британських військ, і заявник, відповідно, перебував під повною владою та контролем Сполученого Королівства. Британським командиром установи тримання під вартою було прийнято рішення про інтернування заявника. Той факт, що його ув'язнення підлягало перевірці комітетами, зокрема, іракськими посадовими особами і представниками Міжнародних коаліційних сил з інших держав, не перешкоджав відповідальності Сполученого Королівства за ув'язнення. Таким чином, заявник підпадав під юрисдикцію Сполученого Королівства для цілей статті 1 Конвенції.

Висновок: в межах юрисдикції (одноголосно).

(Б) *Матеріальний аспект* – Уряд не наполягав, що ув'язнення було виправдане на підставі будь-якого з винятків, передбачених у підпунктах (а) і (е) пункту 1 статті 5, або претендувало на відступ у відповідності зі статтею 15. Замість цього, він стверджував, що, в силу статті 103** Статуту Організації Об'єднаних Націй, зобов'язання, що виникали з резолюції 1546 Ради Безпеки переважали над обов'язками Сполученого Королівства за Конвенцією.

Проте, Суд відзначив, що Організація Об'єднаних Націй була створена не тільки для підтримки міжнародного миру і безпеки, але і для «досягнення міжнародного співробітництва в ... заохоченні та розвитку поваги до прав людини і основоположних свобод». Стаття 24 (2) Статуту вимагала від Ради Безпеки «діяти у відповідності з цілями і принципами Організації Об'єднаних Націй» з урахуванням її основної відповідальності при виконанні своїх обов'язків по підтриманню міжнародного миру і безпеки. На цьому фоні при тлумаченні резолюцій Ради Безпеки повинна була діяти презумпція, що Рада Безпеки не мала наміру накладати будь-які зобов'язання на держав-членів, які б порушували основоположні принципи прав людини. У разі двозначності в положеннях резолюції, Суд, таким чином, повинен був вибрати тлумачення, яке найбільше відповідало би вимогам Конвенції та уникало будь-яких суперечностей в зобов'язаннях. Враховуючи важливу роль Організації Об'єднаних Націй у заохоченні та розвитку поваги до прав людини, Суд вважав, що у випадку, якщо б Рада Безпеки мала намір дозволити державам здійснювати певні заходи, які б суперечили їх міжнародним зобов'язанням у сфері прав людини, то вона використовувала б чіткі і ясні формулювання.

Резолюція 1546 не посилалася прямо на інтернування, коли уповноважувала Міжнародні коаліційні сили «вживати всіх необхідних заходів для сприяння у підтримці безпеки і стабільності в Іраку». Проте, інтернування було зазначене в листі державного секретаря США, який додавався до резолюції, в якості прикладу «широкого кола завдань», які Міжнародні коаліційні сили були готові взяти на себе. На думку Суду, термінологія резолюції залишала для держав-членів, які брали участь у Міжнародних коаліційних силах, широкий вибір засобів для сприяння підтримки безпеки і стабільності в Іраку. Крім того, в преамбулі до резолюції, було зазначено про обов'язок усіх сил діяти відповідно до норм міжнародного права, і Конвенція була частиною міжнародного права. За відсутності чіткого положення про протилежне,

презюмувалося, що Рада Безпеки уповноважила держав у рамках Міжнародних коаліційних сил сприяти підтриманню безпеки і стабільності в Іраку, дотримуючись при цьому своїх міжнародних зобов'язань у сфері прав людини.

Більше того, важко було підтримати аргумент, що резолюція 1546 зобов'язувала держав-членів використовувати інтернування, враховуючи неодноразові заперечення Генерального секретаря ООН і МООНСІ щодо використання інтернування Міжнародними коаліційними силами. Відповідно до резолюції 1546 Рада Безпеки доручила Генеральному секретарю через його Спеціального представника і МООНСІ «сприяти захисту прав людини ... в Іраку». У своїх квартальних звітах протягом відповідного періоду Генеральний секретар ООН неодноразово описував поширеність застосування інтервенції Міжнародними коаліційними силами як «серйозну стурбованість з приводу прав людини». Кожні кілька місяців протягом того ж періоду МООНСІ повідомляла про ситуацію у сфері прав людини і неодноразово висловлювала занепокоєння з приводу великої кількості людей, інтернованих на невизначений строк без судового нагляду.

В підсумку, Суд вважав, що резолюція 1546 уповноважила Сполучене Королівство вжити заходів для сприяння підтримки безпеки і стабільності в Іраку. Однак ані дана резолюція, ані будь-яка інша резолюція явно або неявно не вимагали від Сполучене Королівство інтернувати осіб, яких вважали загрозою для безпеки, протягом невизначеного строку і без пред'явлення звинувачень. За вказаних умов, при відсутності обов'язку використовувати інтернування, не було суперечності між зобов'язаннями Сполученого Королівства відповідно до Статуту ООН та його зобов'язаннями за пунктом 1 статті 5 Конвенції. Таким чином, положення пункту 1 статті 5 не були дотримані.

Висновок: порушення (шістнадцятьма голосами проти одного).

Стаття 41: 25 000 євро як компенсація за збитки нематеріального характеру.

(Див. також справу «Аль-Скейні та інші проти Сполученого Королівства» (*Al-Skeini and Others v. the United Kingdom*), стаття 1 вище, ст.1)

* Консультативний висновок Міжнародного суду «Правові наслідки триваючої присутності Південної Африки в Намібії для держав, незважаючи на резолюцію Ради Безпеки 276 (1970)».

** Стаття 103 передбачає, що зобов'язання держав-членів ООН відповідно до Статуту мають переважачу силу у разі суперечності із зобов'язаннями за яким-небудь іншим міжнародним договором.

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька. Цей переклад був здійснений за підтримки Фонду прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не зобов'язує Суд, і Суд не несе відповідальності за його якість. Він може бути завантажений з бази даних судової практики Європейського суду з прав людини HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-яких інших баз даних, яким Суд надав його. Він може бути відтворений у некомерційних цілях за умови зазначення повної назви справи разом з вище вказаним повідомленням про авторські права і посиланням на Фонд прав

людини. Будь-яку особу, яка бажає використовувати переклад або його частину в комерційних цілях, просимо зв'язатися за наступною адресою: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.

Click here for the [Case-Law Information Notes](#)